

To „Pravé“ jako subjekt (u Hegela) / Subjekt jako pohyb dialektický (u Hegela)

Hegel přinejmenším na některých místech Fenomenologie ducha zřetelně pojímal „subjekt“ jako pohyb, chod, dalo by se říci dějství či dění, a to takové, které se samo vytváří, vede a provádí dál (kupředu) a které se vrací do sebe (6953, S. 61: „als dieses (= s Subjekt) ist es nur die dialektische Bewegung, dieser sich selbst erzeugende, fortleitende und in sich zurückgehende Gang“). Těsně před citovanými slovy čteme: „Der Satz soll ausdrücken, was das Wahre ist, aber wesentlich ist es Subjekt“. Patočka slovo „Satz“ přeložil jako „větu“ (s. 76), ale tím ztratil hlavní význam, který souvisí se slovesem „setzen“, které znamená klásti, sázeti, ustanoviti apod. Je to přece ve Fenomenologii právě subjekt, který „klade“ ne-Já a pak se k sobě zase vrací. Proto také je lépe zůstat při překladu „das Wahre“ u „toho pravého“, a nepřekládat „pravda“. Vždyť právě všechno podle Hegela závisí na tom, pojímat (a vyjadřovat) to pravé nikoli jako *substanci*, nýbrž jako *subjekt* (6953, S. 22-23); proto také Hegel i zde opakuje, že „to pravé“ (das Wahre) je bytostně „subjektem“ (wesentlich ist es Subjekt). – Já mám za to, že mnohé rysy tohoto Hegelova pojetí lze zachovat i mimo rámec jeho pojetí a vůbec filosofie. Jsou tu ovšem i významné rozdíly, které je třeba zdůraznit. „Subjekt“ je „tím pravým“ jen jako úkol či poslání, tedy závisle na „tom pravém“ a nikoli „sám sebou“; a také neustavuje sám sebe, nevytváří sám sebe, ale je s to se svým „událostným děním“, tj. svou aktivitou měnit, opravovat, upravovat a dokonce se vylepšovat (ovšem i upadat), a to tím, jak „si vede“, eventuálně jak sám sebe vede dál (fortleiten). A velmi důležitá shoda je zajisté v tom, že subjekt se vrací sám k sobě a do sebe – a tím se ovšem vrací vždy znovu také k „tomu pravému“, které vposledu rozhoduje (jakoby „hodnotí“), zda to co subjekt podnikal a podniká, je vskutku „tím pravým“, tj. tím, co podniknout měl a jak to měl podniknout.

(Písek, 150221-3.)